

Mariola Grzebyk

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnobrzegu
Uniwersytet Rzeszowski

INWESTYCJE W ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZYM GMINY

Streszczenie: Podstawą rozwoju społeczno-gospodarczego wielu gmin są inwestycje, w tym infrastrukturalne. Działalność inwestycyjna polega na zwiększaniu bądź modernizacji istniejących środków trwałych oraz tworzeniu nowych. Konieczność prowadzenia w coraz szerszym zakresie działalności inwestycyjnej przez władze samorządowe wynika również z potrzeby zmniejszania dysproporcji rozwojowych pomiędzy poszczególnymi jednostkami samorządowymi. Decydującą rolę przy wyborze rodzajów inwestycji, zwłaszcza w ostatnich latach, odgrywała możliwość korzystania przez te jednostki z funduszy unijnych.

Głównym celem artykułu jest ukazanie znaczenia inwestycji w rozwoju gminy Czudec w latach 2003–2008. Badana gmina podejmuje wiele działań inwestycyjnych, jednak procentowy udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jest niski.

Słowa kluczowe: inwestycje, rozwój lokalny, fundusze unijne

1. Wstęp

Każda jednostka terytorialna posiada określone możliwości rozwoju wynikające z właściwości lokalnego środowiska przyrodniczego i społeczno-ekonomicznego, a konkretnie z jej zasobów, różnego zresztą charakteru i z występujących ograniczeń. Rodzaj zasobów, ich wielkość, dostępność oraz efektywność wykorzystania przesądzają i o kierunkach, i o dynamice rozwoju gminy. Pewne możliwości rozwoju wynikają także z położenia w układzie gospodarczym kraju i regionu, w skład którego wchodzi, oraz z istniejących i potencjalnych powiązań międzynarodowych. Nie należy zapomnieć także o władzach lokalnych. Ich rolą jako animatora procesów rozwojowych jest stworzenie możliwości dla stabilnego, harmonijnego i dynamicznego rozwoju danej jednostki¹.

W każdej gminie znaczna część środków finansowych przeznaczana jest na bieżące funkcjonowanie, pozostała, wolną część trzeba w określony sposób zagospoda-

¹ K. Telka, *Infrastruktura komunalna determinantą rozwoju społeczno-gospodarczego gmin*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 437, Szczecin 2006, s. 279.

rować. Władze gminy muszą więc określić najbardziej istotne zadania oraz uzasadnić konieczność ich realizacji.

Polityka inwestycyjna gminy powinna być zawsze przejawem troski o interes publiczny i stan środowiska, a racjonalne inwestowanie środków publicznych spowoduje, że zwróca się one w postaci nowych miejsc pracy i zysku wytworzonego przez dynamicznie rozwijającą się gospodarkę lokalną². Postrzegając w ten sposób rolę samorządu, nie można traktować realizacji inwestycji jako zadań samorządu samych w sobie. Nie są one celem funkcjonowania samorządów, lecz środkiem umożliwiającym realizację zadań. Dostarczając gospodarce niezbędną infrastrukturę, samorządy nie kreują dobrobytu, lecz stwarzają warunki, w których jednostki, osoby fizyczne lub przedsiębiorstwa mogą go tworzyć i powiększać. Inwestycje samorządowe są więc miarą szans na rozwój, jakie w przyszłości będą dane działającym w regionie jednostkom³.

Otwierające się przed gminami nowe możliwości finansowania własnych inicjatyw, bogata oferta rozwiązań w dziedzinie telekomunikacji, informatyzacji, nowoczesnych inwestycji proekologicznych wyzwala u lokalnych decydentów pozytywną chęć konkurowania o nową jakość w swojej gminie⁴.

Celem artykułu jest ukazanie znaczenia inwestycji komunalnych w rozwoju gminy Czudec w latach 2003–2008. Do realizacji postawionego celu wykorzystano dane uzyskane w badanej gminie oraz wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Czudec.

2. Charakterystyka gminy Czudec

Gmina Czudec położona jest w centralnej części województwa podkarpackiego w dolinie rzeki Wisłok; wchodzi w skład powiatu strzyżowskiego. Powierzchnia gminy wynosi 85 km², co stanowi 16,9% powierzchni powiatu i 0,47% powierzchni województwa podkarpackiego. W strukturze funkcjonalno-przestrzennej województwa podkarpackiego, gmina Czudec jest położona w nowo kształtującym się paśmie aktywności gospodarczej (Rzeszów–Czudec–Strzyżów–Frysztak) oraz graniczy z obszarami aglomeracji rzeszowskiej.

Podstawową działalnością gminy Czudec jest produkcja rolnicza, dzięki dobrym glebom i małemu skażeniu środowiska. Funkcję uzupełniającą stanowi produkcja pozarolnicza, usługowa i turystyczno-wypoczynkowa, jednakże niedalekie usytuowanie od Rzeszowa stwarza przesłanki do świadczenia usług wyższego rzędu przez to miasta na rzecz gminy Czudec. Wielu pracowników mieszkających na terenie

² M. Graczyk, *Zarządzanie inwestycjami komunalnymi*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz–Zielona Góra 2008, s. 8.

³ T. Kaczor, M. Tomalak, *Potencjał inwestycyjny jednostek samorządu terytorialnego*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, „Polska Regionów” 2000, nr 9, s. 9.

⁴ P. Filip, *Źródła finansowania komunalnych inwestycji samorządowych*, „Sekretarz i organizacja urzędu” 2007, nr 2 (31), s. 30–34.

gminy zatrudnionych jest w jednostkach produkcyjnych i usługowych znajdujących się w Rzeszowie.

Ludność gminy Czudec liczyła pod koniec 2008 r. 11 801 mieszkańców (co stanowi 18,7% ogółu ludności powiatu i 0,55% ludności województwa), a gęstość zaludnienia kształtuje się na poziomie 136 osób na 1 km².

Jednym z warunków prawidłowego rozwoju gminy jest odpowiedni poziom infrastruktury, w tym technicznej. Rozwinięta infrastruktura techniczna jest niejednokrotnie podstawą rozpoczęcia działalności gospodarczej na terenie gminy, zwłaszcza położonej na obszarach wiejskich⁵.

Obecnie na terenie gminy Czudec z sieci wodociągowej korzysta 654 gospodarstw domowych oraz 49 podmiotów gospodarczych. Liczba potencjalnych gospodarstw domowych oraz podmiotów możliwych do podłączenia do sieci wodociągowej kształtuje się na poziomie 2798. Wskaźnik zwodociągowania gminy wynosi 23,37%. Najwięcej gospodarstw przyłączonych jest do sieci wodociągowej w Czudcu oraz Babicy.

W zakresie gazownictwa gmina położona jest na obszarze o znacznych możliwościach poboru gazu ziemnego i dobrym stanie sieci gazowej nisko- i średnio-prężnej; wszystkie miejscowości gminy Czudec, posiadają sieć gazową. Długość czynnej sieci gazowej wynosi 176 875 m.

Na terenie gminy Czudec działa workowy system zbierania odpadów z możliwością selektywnej zbiórki, który wsparty jest tzw. gniazdami recyklingowymi ustawionymi na terenach szkół. W gminie odbiorem odpadów komunalnych od mieszkańców zajmują się trzy firmy posiadające stosowne zezwolenia wójta gminy: Gospodarka Komunalna w Błazowej Sp. z o.o., P.H.P.U. „ZAGRODA” Sp. z o.o., P.H.U. Nierzadko Włodzimierz. Do tej pory nie wszyscy mieszkańcy gminy podpisali umowę na odbiór odpadów z terenu swoich posesji. Umowami objętych jest obecnie 57,92% gospodarstw.

Gmina Czudec zorganizowała zbiórkę odpadów wielkogabarytowych, baterii, przeterminowanych leków, sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych olei. Podobnie jak w większości gmin województwa podkarpackiego sieć dróg jest rozwinięta dobrze, ale ich jakość techniczna jest niska. Dlatego też wiele środków przeznaczanych jest na modernizację i poprawę dróg znajdujących się na terenie gminy.

W latach 2007 i 2008 wyremontowano 8900 mb dróg kruszywem i 20 965 mb masą bitumiczną.

⁵ P. Malinowski, *Samorząd lokalny jako inicjator rozwoju wielofunkcyjnego*, w: M. Adamowicz, *Rola samorządu w zarządzaniu rozwojem lokalnym i regionalnym*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Białej Podlaskiej, Biała Podlaska 2006, s. 201.

3. Działalność inwestycyjna gminy Czudec

Samorząd terytorialny jako faktyczny gospodarz terenu ponosi odpowiedzialność za rozwój gospodarczy i społeczny gminy. W wyniku realizowanych przez gminę przedsięwzięć inwestycyjnych powstaje określony potencjał rozwojowy oraz dyskontowane z tego tytułu korzyści lokalizacyjne dla mieszkańców oraz podmiotów gospodarczych.

Dobrze ukierunkowane wydatki inwestycyjne wpływają na podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Mają znaczący wpływ na poprawę lokalnych warunków gospodarowania, a także jakość życia mieszkańców. Bardzo ważne jest więc odpowiednie zaplanowanie inwestycji. Istotne znaczenie mają inwestycje infrastrukturalne, które przyczyniają się do polepszenia warunków życia oraz warunków prowadzenia działalności, np. dobrej jakości drogi, oczyszczalni ścieków, nowoczesne systemy wodociągów i kanalizacji⁶.

Analiza wydatków inwestycyjnych w badanej gminie pozwala stwierdzić, że stanowią one bardzo niewielki udział w wydatkach ogółem. Największy ich udział miał miejsce w 2003 r. i wyniósł 22,9%, natomiast najmniejszy – w 2007 r., w którym wyniósł 5,2% (tabela 1).

Tabela 1. Procentowy udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w latach 2003–2008

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem (%)	22,9	6,3	5,4	15,2	5,2	7,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czudec.

W artykule dokonano analizy inwestycji przeprowadzonych przez gminę w latach 2003–2008.

W 2003 r. największą inwestycją w gminie było wybudowanie kanalizacji. Przeznaczono na ten cel 64,7% środków inwestycyjnych. Znaczącą inwestycją była również budowa pierwszego etapu wodociągu, na którą wydano 24,1% środków inwestycyjnych (tabela 2). Główną inwestycją w 2004 r. było zakończenie budowy drugiego etapu wodociągu. Inwestycja ta pochłonęła 63,4% środków inwestycyjnych. Osiągnięte efekty tej inwestycji to 19 591 mb sieci oraz podłączenie 227 gospodarstw domowych do sieci wodociągowej. W ramach robót dodatkowych dokonano przyłączenia 34 gospodarstw. Ważną inwestycją w tym roku było również wykonanie zadania „Budowa Społeczeństwa Informacyjnego Gminy Czudec”, Polegało to na wykonaniu 24 punktów dostępowych do Gminnej Sieci Komputerowej (tabela 3).

Najwięcej środków inwestycyjnych – 21,4% – w 2005 r. przeznaczono na remont budynku Ośrodka Kultury w Czudcu (tabela 4). Kolejnymi inwestycjami pochłania-

⁶ W. Dziemianowicz, M. Mackiewicz, E. Malinowska, W. Misiąg, M. Tomalak, *Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny*, PAB – Front s.c., Warszawa 2000, s. 9.

Tabela 2. Wyszczególnienie wydatków inwestycyjnych gminy Czudec w 2003 r.

Wyszczególnienie	Kwota inwestycji (zł)	Struktura %
Realizacja I etapu budowy wodociągu oraz zakończenie budowy pompowni wody	953 717	24,1
Budowa podłogi na stadionie	16 043	0,4
Wydatki na ogrodzenie przy stadionie	13 500	0,3
Zakup samochodu polonez dla Urzędu Gminy	6 000	0,2
Dofinansowanie zakupu samochodu dla policji	23 000	0,6
Wydatki na zakup samochodu OSP Wyżne	60 600	1,5
Zapłata za zaległe faktury dla wykonawcy budynku dydaktycznego i hali sportowej gimnazjum w Czudcu oraz wykonano ogrodzenie wokół tych obiektów, zajezdnię dla autobusów i chodnik	281 833	7,1
Wydatki na przedszkola	14 500	0,4
Wykonanie oświetlenia w Nowej Wsi: zamontowanie 14 lamp	26 999	0,7
Wybudowanie kanalizacji	2 563 598	64,7
Razem	3 959 790	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czudec.

Tabela 3. Wyszczególnienie wydatków inwestycyjnych gminy Czudec w 2004 r.

Wyszczególnienie	Kwota inwestycji (zł)	Struktura %
Zakończenie II etapu budowy wodociągu.	689 631	63,4
Wykonanie zadania pod nazwą „Budowa Społeczeństwa Informacyjnego Gminy Czudec”	183 329	16,9
Uregulowanie własności dla budynków i działek GBP i starej poczty	18 000	1,7
Poszerzenie podłogi na stadionie	8 785	0,8
Oplaty za sporządzenie darowizny/ośrodek zdrowia w Pstrągowej	5 946	0,5
Zakup nieruchomości po starej oczyszczalni ścieków	6 720	0,6
Ogłoszenia o przetargu na zadanie podłogi	183	0,02
Zakupiono zestaw komputerowy do zarządzania kryzysowego	10 000	0,9
Przygotowanie inwestycji kanalizacja Czudec Zachodni i Przedmieście Czudeckie, Wykonanie brakujących połączeń kanalizacji w Babicy na terenie spornym	54 256	5
Wykonanie oświetlenia ulicznego w Pstrągowej liczącego 27 lamp i w Przedmieściu – 5 lamp	72 275	6,6
Budowa ścieżek pieszo-rowerowych	37 810	3,5
Razem	1 086 935	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czudec.

jącymi 12,6 oraz 12,5% wydatków inwestycyjnych był remont Gminnej Biblioteki w Czudcu oraz wykonanie kanalizacji w Przedmieściu Czudeckim. Niewątpliwie inwestycją, na którą przeznaczono większość środków inwestycyjnych w 2006 r. (tabela 5), czyli 77,2%, było wybudowanie kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Czudec, Przedmieście Czudeckie, Babica i Wyżne, wybudowanie 4 przepompowni ścieków oraz czynności związane z budową kanalizacji, jak: sporządzenie map do celów projektowych, projektów kanalizacji, czy czynności inspektora nadzoru inwestorskiego. Oprócz budowy kanalizacji zajęto się również budową kolejnego odcinka wodociągu o długości 8 km.

Tabela 4. Wyszczególnienie wydatków inwestycyjnych gminy Czudec w 2005 r.

Wyszczególnienie	Kwota inwestycji (zł)	Struktura %
Wykonanie przyłączy wraz z pompownią i zasilaniem energetycznym, przyłącz wody do budynku przy ul. Szarych Szeregów, mapa do celów projektowych na teren PKP dla przejścia wodociągu na teren Zawisłocza	96 553	10,2
Modernizacja punktów, w tym szkoły, biblioteki, filie bibliotek, ZOPO, GOPS, OK, urząd, bez Intranetów, Dostawa serwera do obsługi GSK, II etap SICZ – ELDOK elektroniczny obieg dokumentów, koszty nadzoru inwestorskiego II etapu SICZ, Realizacja głównych radiolinii z 2,4 do 5ghz	45 775	4,8
Remont budynku Ośrodka Kultury + nadzór inwestorski	203 012	21,4
Zadaszenie podłogi na stadionie	34 761	3,7
Projekt budynku handlowego w rynku	13 960	1,5
Zakup działki przy stadionie	66 575	7
Zakup zestawu łączności radiowej do zarządzania kryzysowego	9 483	0,9
Projekt kanalizacji sanitarnej dla Czudca oraz Przedmieścia Czudeckiego	115 225	12,1
Koncepcja rozbudowy kanalizacji dla pozostałych wsi gminy oraz modernizacji i rozbudowy oczyszczalni ścieków	15 860	1,7
Wykonanie kanalizacji w Przedmieściu Czudeckim i Babicy	118 992	12,5
Koszty inwestorskie i ofertowe do przetargu na „Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w gminie Czudec” oraz na dokończenie kanalizacji w Babicy, nadzór inwestorski	5 690	0,6
Wydatki na oświetlenie uliczne w Nowej Wsi, Przedmieściu Czudeckim, Wyżnem i Czudcu oraz opłaty przyłączeniowe i projekty oświetleń	89 778	9,4
Remont budynku GBP w Czudcu	119 933	12,6
Rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych	15 030	1,6
Razem	950 627	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czudec.

Podobnie jak w roku poprzednim, w 2007 r. najczęściej wydatków inwestycyjnych poniesiono na wybudowanie sieci kanalizacji sanitarnej, było to 33% wydatków inwestycyjnych. Natomiast 22,7% środków przeznaczono na budowę sieci wodociągowej i kolejnych przyłączy, 15,4% na ocieplenie budynku ośrodka wsparcia, a 14,7% na wykonanie punktów oświetlenia drogowego (tabela 6).

Uporządkowanie gospodarki ściekowej to inwestycja, na którą poniesiono największe wydatki inwestycyjne w 2008 r. Kwota wydatków wyniosła 458 000 zł, co stanowi 24,5% ogółu wydatków inwestycyjnych (tabela 7).

Szanse, jakie daje wzrost gospodarczy w przypadku napływu środków zewnętrznych gmina Czudec wykorzystwała w dużym stopniu. Dzięki dotacjom zewnętrznym udało się zrealizować wiele inwestycji. Środki unijne okazały się również pomocne w przypadku modernizacji szkół podstawowych, domów ludowych, jak i w budowie dróg dojazdowych do gospodarstw domowych, czy poprawie nawierzchni asfaltowej.

Tabela 5. Wyszczególnienie wydatków inwestycyjnych gminy Czudec w 2006 r.

Wyszczególnienie	Kwota inwestycji (zł)	Struktura %
Budowa sieci wodociągowej o łącznej długości 8 km i 62 szt. przyłączy wodociągowych, sporządzenie mapy do celów projektowych dla miejscowości Czudec, Przedmieście Czudeckie, oraz Wyżne „Redziny”. Wykonanie projektów sieci wodociągowych dla miejscowości Czudec i Przedmieście Czudeckie	399 643,33	11,7
Modernizacja istniejących punktów oraz budowa nowych w miejscowościach: Pstrągowa, Nowa Wieś, Czudec, Babica, Wyposażenie serwerowni	61 119,75	1,8
Zakup działki pod budowę stadionu	25 155,04	0,7
Zakup samochodu Fiat Seicento	8 000,00	0,2
Wydatki na ochotnicze straże pożarne	43 000,00	1,3
Zakup pierwszego wyposażenia i inne wydatki związane z funkcjonowaniem ośrodka wsparcia, koszty remontu i adaptacji pomieszczeń	150 000,00	4,4
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej o łącznej długości 27,6 km w miejscowościach: Czudec „Zachodni”, Czudec – ul. Jarowa, ul. Grabieńskich, Przedmieście Czudeckie – Zawisłocze, Babica i Wyżne, 176 szt. przyłączy kanalizacyjnych o łącznej długości 2,9 km, 4 przepompownie ścieków wraz z zasilaniem energetycznym w miejscowościach Czudec i Przedmieście Czudeckie	2 646 234,88	77,2
Wykonano: nowe punkty świetlne w miejscowościach: Czudec, ul. Rzeszowska, Przedmieście Czudeckie, Nowa Wieś, Zaborów, Wyżne, Pstrągowa projekty oświetlenia w miejscowościach: Czudec ul. Grabieńskich i cmentarz, ul. Wolańska, Przedmieście Czudeckie, Babica, Wyżne, Pstrągowa	83 853,53	2,4
Rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych	10 000	0,3
Razem	3 427 006,53	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czudec.

Tabela 6. Wyszczególnienie wydatków inwestycyjnych gminy Czudec w 2007 r.

Wyszczególnienie	Kwota inwestycji (zł)	Struktura %
Budowa sieci wodociągowej o łącznej długości 4,6 km, 14 szt. przyłączy w Czudcu, Przedmieściu Czudeckim „Budy Babickie”. Wykonanie projektu prac geologicznych dla potrzeb gminnego ujęcia wody	286 285,12	22,7
Przyłączenie gazu do oczyszczalni ścieków	17 987,68	1,4
Budowa nowych i modernizacja istniejących punktów GSK w miejscowościach: Pstrągowa, Nowa Wieś, Czudec, Babica, Wyżne i Przedmieście Czudeckie	35 100,22	2,8
Remont dróg publicznych gminnych	28 670,00	2,3
Zakup działki dojazdowej do działek gminnych za przedszkolem w Czudcu	30 710,20	2,4
Zakup pieca do wypalania ceramiki w ośrodku wsparcia	9 000,00	0,7
Ocieplenie budynku ośrodka wsparcia i elewacja, prace wykończeniowe, zakup i montaż windy	194 301,96	15,4
Zakup naczyń i urządzeń kuchennych do stołówek i punktów wydawania posiłków	58 000,00	4,6
Remont stołówki szkolnej w Babicy		
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Czudcu o łącznej długości 823 mb, 5 szt. przyłączy oraz podwierz pod ul. Kolejową; wykonano podkłady geodezyjne do projektów kanalizacji wykonano projekt kanalizacji dla Wyżnego (Rędziny)	416 625,01	33
Wykonano: nowe punkty świetlne w miejscowościach: Czudec, Przedmieście Czudeckie, Zaborów i zatoki autobusowe w Babicy projekty oświetlenia w miejscowościach: Babica, Pstrągowa i Czudec	186 404,80	14,7
Razem	1 263 084,79	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czudec.

Tabela 7. Wyszczególnienie wydatków inwestycyjnych gminy Czudec w 2008 r.

Wyszczególnienie	Kwota inwestycji (zł)	Struktura %
Projekt i budowa gminnego ujęcia wody	232 000	12,4
Uporządkowanie gospodarki wodnej	15 000	0,8
Budowa wodociągu przy ul. Ceramicznej i Sportowej za torami	63 000	3,4
Projekt i budowa części wodociągu na Przedmieściu Czudeckim	200 000	10,7
Projekt wodno-kanalizacyjny nad Instalem	10 000	0,5
Przebudowa drogi gminnej, Czudec ul. Leśna	196 038	10,5
Rozbudowa GSK	20 000	1,1
Budowa wiat przystankowych	31 000	1,7
Pomoc dla Zarządu Województwa na budowę chodnika w Zaborowie	20 000	1,1
Budowa podjazdów dla niepełnosprawnych	30 000	1,6
Budowa toalety publicznej w rynku	10 000	0,5
Zakup i montaż drewnianej wiaty na stadionie sportowym w Czudcu	6 500	0,3

Zakup kosiarki	10 000	0,5
Zakup regałów do archiwum w Urzędzie Gminy	9 516	0,5
Zakup samochodu dla OSP Zaborów	77 000	4,1
Zakupy inwestycyjne w przedszkolach	8 000	0,4
Zakup samochodu służącego dowozowi uczniów niepełnosprawnych do szkół	107 910	5,8
Zakup samochodu dla celów dowozu uczestników ŚDS w Nowej Wsi	114 800	6,0
Zakup sprzętu komputerowego do obsługi stanowiska ds. funduszu alimentacyjnego	5 500	0,3
Zakupy inwestycyjne dla ŚDS w Nowej Wsi	40 940	2,2
Uporządkowanie gospodarki ściekowej	458 000	24,5
Opracowanie dokumentacji do kanalizacji dla miejscowości: Przedmieście Czudeckie, Zaborów, Nowa Wieś, Czudec Zachodni	100 000	5,3
Projekty nowych punktów świetlnych: ul. Owocowa, ul. Jarowa, droga krajowa Babica, droga powiatowa Pstrągowa, droga wojewódzka Babica – Warzyce, drogi gminne Wyżne, Przedmieście Czudeckie Wola Góra	54 000	2,9
Budowa nowych punktów świetlnych: ul. Owocowa, Wyżne	54 000	2,9
Razem	1 873 204	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu gminy Czudec.

4. Projekty realizowane przez gminę z funduszy unijnych w latach 2003 –2008

Gmina Czudec w dużym stopniu wykorzystwała szanse, jakie stanowi napływ środków zewnętrznych dla wzrostu gospodarczego. Dzięki dotacjom udało się zrealizować wiele inwestycji. Środki unijne okazały się równie pomocne w przypadku modernizacji szkół podstawowych, domów ludowych, jak i przy budowie dróg dojazdowych do gospodarstw domowych czy poprawie nawierzchni asfaltowej.

Rozpoczęto realizację spotkań wiejskich o charakterze szkoleniowo-warsztatowym. Kolejnym krokiem było przeprowadzenie analizy obszarów w celu opracowania własnej strategii rozwoju i przystąpienie do realizacji samodzielnych przedsięwzięć na terenie gminy przy wykorzystaniu różnych źródeł wsparcia.

Łączna kwota dofinansowania wyżej wymienionych projektów realizowanych przez gminę Czudec z funduszy Unii Europejskiej wyniosła 6 131 271,67 zł. Kwota ta stanowi ponad połowę, bo prawie 53% wartości wszystkich projektów, których realizacja wyniosła 11 617 805,00 zł. Najwięcej projektów sfinansowano z funduszu przedakcesyjnego SAPARD, z którego pozyskano łącznie 1 703 000,00 zł oraz Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR), z którego środków gmina otrzymała 2 875 080,67 zł. Dzięki pomocy środków zewnętrznych w gminie zrealizowano około 21 zadań. Jednym z najważniejszych projektów był

Tabela 8. Wykaz projektów realizowanych z funduszy unijnych

Program Rok realizacji	Działanie	Nazwa projektu	Zakres	Wartość projektu	Kwota dofinanso- wania w zł	%
1	2	3	4	5	6	7
SAPARD 2002–2003	3.2 „Odpro- wadzenie i oczyszczenie ścieków ko- munalnych”	„Budowa sieci ka- nalizacyjnej wraz z przykanalikami we wsi Babica”	Budowa kanali- zacji sanitarnej z przyłączeniem do istniejącej oczysz- czalni – kolektory grawitacyjne dł. 8441 mb, kolektory ściekowe 2221 mb, przykanaliki dł. 3713 mb	3 083 611,37	1 261 000,00	40,9
SAPARD 2003	3.4 „Drogi gminne i powiatowe na obszarach wiejskich”	„Przebudowa drogi gminnej Przedmieście Czudeckie–Wola Górna”	Wykonanie odnowy nawierzchni drogi	362 000,00	181 000,00	50,0
SAPARD 2003	3.4 „Drogi gminne i powiatowe na obszarach wiejskich”	„Przebudowa drogi gminnej Pstrągowa–Stra- chociny”	Wykonanie odnowy nawierzchni drogi	324 198,02	162 000,00	49,9
SAPARD 2003	3.4 „Drogi gminne i powiatowe na obszarach wiejskich”	„Przebudowa drogi gminnej Przedmieście Czudeckie–Wola Dół”	Wykonanie odnowy nawierzchni drogi	129 060,51	64 000,00	49,5
SAPARD 2004	4.3 „Pu- bliczna infrastruktura na obszarach wiejskich”	„Budowa ścieżek pieszo-rowero- wych w Gminie Czudec”	Budowa ścieżek pieszo-rowerowych dł. 37 km	75 620,00	35 000,00	46,3
Bank Światowy 2003	PAOW-B2	„Remont budynku Zespołu Szkół im. Jana Pawła II w Babicy”	Wymiana okien, elewacja budynku	77 434,00	32 522,00	41,9
Bank Światowy 2003	PAOW-B2	„Remont budynku Szkoły Podstawo- wej w Czudcu”	Wykonanie stolarki okiennej	55 000,00	26 000,00	47,3
Bank Światowy 2004	PAOW-B2	„Remont budynku Szkoły Podstawowej im. S. Konarskiego w Zaborowie”	Wymiana okien, elewacja budynku	58 371,00	24 516,00	42,0
Program Akty- wizacji Zawodo- wej PIERWSZA PRACA 2004	Tworzenie Gminnego Centrum Informacji	„Gminne Centrum Informacji – Czudec”	Utworzenie 3 stanowisk kompute- rowych	70 000,00	36 000,00	51,4

1	2	3	4	5	6	7
Sektorowy Program Organizacyjny 2005	2.3 „Odnowa wsi oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego”	„Remont Domu Kultury w Czudcu”	Wymiana stolarki okiennej, odnowienie budynku, posadzki, parkiet w sali kina	198 895,00	166 403,00	83,6
Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR) 2004–2005	1.5 „Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego”	„Budowa społeczeństwa informacyjnego Gminy Czudec”		165 242,9	123 932,17	74,9
ZPORR 2005	3.1 „Obszary wiejskie”	„Przebudowa drogi gminnej Pstrągowa–Granicze nr 112108 R”	Wykonanie odnowy nawierzchni ok. 2900 km drogi	446 439,44	267 863,00	59,9
ZPORR 2005	3.1 „Obszary wiejskie”	„Remont budynku Gminnej Biblioteki Publicznej w Czudcu”	W zakresie inwestycji ujęto: wymianę więźby dachowej, wymianę okien, elewację budynku	11 932,67	89 949,50	75,0
ZPORR 2005	3.2 „Obszary podlegające restrukturyzacji”	„Przebudowa drogi gminnej Wyzne–Zaborów, nr 112127 R”	Wykonanie 1455 km odnowy drogi Wyzne–Zaborów	252 000,00	151 086,00	59,9
INTERREG III A 2005–2006	1.2 „Rozwój infrastruktury ochrony środowiska”	„Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej”	Budowa kanalizacji ściekowej (kolektory grawitacyjne, przepompowanie ściekowe, rurociągi tłoczone)	2 600 000,00	1 950 000,00	75,0
ZPORR 2005–2006	3.1 „Obszary wiejskie”	„Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej”	Budowa kanalizacji ściekowej oraz sieci wodociągowej	2 600 000,00	1 560 000,00	60,0
ZPORR 2005–2006	3.1 „Obszary wiejskie”	Podniesienie atrakcyjności terenów rekreacyjnych		20 000,00	12 000,00	60,0
ZPORR 2006	3.1 „Obszary wiejskie”	„Rozbudowa oczyszczalni ścieków”	Rozbudowa i przebudowa istniejącej oczyszczalni ścieków	1 000 000,00	600 000,00	60,0
ZPORR 2005–2007	2.6 „Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy”	„Utworzenie regionalnej Strategii innowacyjnej i transfer wiedzy”		88 000,00	44 000,00	50,0
ZPORR 2006–2007	1.5 „Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego”	„Budowa regionalnej sieci szerokopasmowej aglomeracji rzeszowskiej ResMAN etap II	Podłączenie i instalacje stacji bazowych szerokopasmowego systemu radiowego	35 000,00	26 250,00	75,0

1	2	3	4	5	6	7
SPO 2007	2.3 „Odnowa wsi oraz zachowanie i odnowa dziedzictwa kulturowego”	„Utworzenie Izby Pamięci Narodowej”		10 000,00	8 900,00	89,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Czudec.

złożony wniosek „Budowa Społeczeństwa Informacyjnego Gminy Czudec”, który od ZPORR otrzymał dofinansowanie w wysokości 85% wartości projektu. Głównym celem było stworzenie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy oraz poprawa jakości życia mieszkańców poprzez skuteczną informatyzację w zakresie powszechności dostępu do treści i usług udostępnionych elektronicznie. Obecnie sieć obejmuje wszystkie jednostki gminne (szkoły publiczne, biblioteki, przedszkola) oraz dostępna jest dla podmiotów gospodarczych, i użytkowników indywidualnych. Jej zasięg jest ciągle zwiększany poprzez rozbudowę o nowe punkty dostępowe.

Gmina Czudec jest bardzo skuteczna w pozyskiwaniu funduszy unijnych, prawie każdy złożony przez nią wniosek zostaje pozytywnie rozpatrzony. Z tego tytułu w 2006 r. gmina otrzymała dwie nagrody: Polską Nagrodę Europejską oraz Nagrodę Podkarpackiego Klubu Biznesu, za zajęcie 1. miejsca w grupie gmin wiejskich na najlepszą gminę województwa podkarpackiego pod względem aktywności inwestycyjnej z wykorzystaniem środków unijnych.

5. Analiza wyników badań ankietowych

Głównym celem badania było określenie, jaki wpływ na rozwój społeczny i gospodarczy gminy Czudec ma działalność inwestycyjna, poprzez: poznanie opinii mieszkańców dotyczących dotychczas podejmowanych przez władze gminne działań, określenia głównych problemów strategicznych gminy, poznania oczekiwań, co do kierunku przyszłego jej rozwoju. Badania ankietowe przeprowadzono na reprezentatywnej próbie 70 osób, mieszkańców gminy. Większość osób, które wypełniły ankietę, to kobiety pomiędzy 18. a 35. rokiem życia, ze średnim wykształceniem.

Głównym atutem gminy Czudec, według 30% badanych, jest czyste środowisko naturalne. Za mocne strony mieszkańcy uważają także korzystne położenie oraz dobre warunki do zamieszkania. Najpoważniejszym problemem gospodarczym gminy jest niewystarczająca liczba miejsc pracy, tak uważa 36% ankietowanych. Drugi problem to niedostateczne wykorzystanie walorów turystycznych (18% odpowiedzi), a trzeci, wg 15% respondentów, to słaba promocja gminy.

Spśród problemów społecznych za najważniejsze uznano emigrację młodych, przedsiębiorczych i wykształconych ludzi (35% ogółu odpowiedzi), co wynika to z kolejnego problemu społecznego, jakim jest wysoki poziom bezrobocia w gminie

(odpowieź tę wskazało 32% osób). Kolejny problem, według 14% badanych, to alkoholizm.

Dla 24% ankietowanych największym osiągnięciem gminy w ostatnich latach jest budowa i modernizacja szkół. 21% doceniło gospodarowanie odpadami, a 19% budowę społeczeństwa informacyjnego gminy Czudec, umożliwiającą mieszkańcom darmowy dostęp do Internetu. Najmniej 8% głosów otrzymała budowa sieci wodociągowej.

Najważniejszymi inwestycjami do zrealizowania w kolejnych latach jest remont i budowa dróg w gminie; uważa tak 1/4 badanych osób. W następnej kolejności należy rozbudować i zmodernizować sieć kanalizacyjną oraz zainwestować w infrastrukturę przy drogach. Za najważniejsze działania w zakresie infrastruktury drogowej mieszkańcy uważają modernizację dróg gminnych (25% ogółu) oraz budowę i modernizację oświetlenia przy drogach (22% ogółu) i budowę chodników dla pieszych (20% ogółu). Oprócz infrastruktury drogowej, ponad 70% ankietowanych wskazało sieć kanalizacyjną i wodociągową jako wymagające poprawy i rozbudowy.

Ceny nieruchomości w gminie, łatwy dostęp komunikacyjny z zewnątrz oraz jakość infrastruktury technicznej, to czynniki, które w ocenie ankietowanych będą miały decydujące znaczenie dla konkurencyjności gminy w ciągu najbliższych lat. Najmniejsze znaczenie natomiast mają koszty siły roboczej, bo tylko 5% uznało je za znaczące dla pozycji konkurencyjnej.

Większość ankietowanych (83%) uważa, że wydatki inwestycyjne w gminie powinny być wyższe. Wśród źródeł finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych widzą możliwości uzyskania dotacji i kredytów preferencyjnych oraz środki budżetowe i te pozyskiwane z funduszy celowych i fundacji. Zdaniem 65% mieszkańców właściwie zaspokojone potrzeby inwestycyjne mają duże znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Średnia ocena dotychczasowych efektów inwestycji w skali od 1 do 5 wynosi 3,2, podobnie oceniana jest skuteczność władz lokalnych w realizowaniu swoich zadań i rozwiązywaniu problemów mieszkańców.

Rozwój infrastruktury, podniesienie jej funkcjonalności i korzyści dla mieszkańców, to według 37% badanej populacji najważniejszy cel do zrealizowania w gminie Czudec. Spośród innych ankietowani wymienili podniesienie poziomu wiedzy, wykształcenia i świadomości mieszkańców, ważnych dla zwiększenia mobilności na rynku pracy.

63% uważa, że gmina posiada sprzyjające warunki do rozwoju aktywności gospodarczej, zwłaszcza takich dziedzin, jak usługi, budownictwo, rolnictwo i handel; jednak na terenie gminy obserwuje się zdaniem niemal 70% ankietowanych tylko nieznaczny rozwój przedsiębiorczości.

Najwięcej badanych, czyli 36%, uważa, że poziom inwestycji w gminie jest uzależniony od inicjatywy władz lokalnych. Dochody własne z kolei są według ankietowanych drugim ważnym czynnikiem, od którego zależy wielkość realizowanych inwestycji (24% odpowiedzi). Najmniej osób, czyli 18%, uzależnia wysokość wydatków inwestycyjnych od przyznawanych środków z budżetu państwa.

Najważniejszymi działaniami, które przyczyniłyby się do zwiększenia dochodów gminy są: pozyskiwanie inwestorów zagranicznych (42% ogółu odpowiedzi) oraz środków finansowych z zewnątrz (25%).

6. Podsumowanie

Inwestycje są podstawą rozwoju, źródłem wzrostu i przeobrażeń społeczeństwa. Bez inwestowania nie jest możliwe funkcjonowanie nowoczesnych gospodarek w dłuższym okresie czasu. Dokonywane przez gminy inwestycje mają znaczenie dla rozwoju gospodarczego oraz wykonywania zadań własnych i świadczenia usług publicznych⁷.

Jednostki samorządowe odgrywają zasadniczą rolę w rozwoju lokalnym. Dzięki ich staraniom realizowane są bieżące zadania, które rozwiązują problemy ludności zamieszkującej teren gminy. Wśród inwestycji realizowanych przez samorządy gmin największe znaczenie dla rozwoju mają inwestycje infrastrukturalne. Rozwój infrastruktury stanowi ważny element w procesie poprawy konkurencyjności obszarów jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej. Brak inwestycji infrastrukturalnych prowadzi do zahamowania rozwoju gospodarczego, a także do pogorszenia warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Słabo rozwinięta infrastruktura obniża standardy życia i gospodarowania oraz decyduje o niskiej atrakcyjności obszarów gminy dla inwestorów.

Gminy odczuwają duże potrzeby inwestycyjne, dlatego tylko racjonalne inwestycje zapewniają ich rozwój, a także sprawne funkcjonowanie. Gmina musi wiedzieć, co chce osiągnąć, by móc być dobrym inwestorem. W tym celu musi określić priorytety inwestycyjne i cele swojego działania.

O ważności inwestycji lokalnych decydują następujące cechy⁸:

- właściwie zaplanowane i zrealizowane prace w zakresie rozbudowy infrastruktury technicznej, przyciągające inwestycje produkcyjne i usługowe,
- inwestycje gminne, które przyczyniają się do rozwoju miejscowych firm budowlanych oraz do zmniejszenia lokalnego bezrobocia,
- budowa oraz rozbudowa obiektów i instalacji komunalnych, które podnoszą poziom cywilizacyjny danego obszaru, zwiększając jednocześnie jego atrakcyjność,
- inwestycje infrastrukturalne, mogące poprawić istniejący stan środowiska przyrodniczego, polepszające jakość życia mieszkańców,

⁷ M. Grzebyk, *Działalność inwestycyjna miasta Rzeszów w latach 2004–2006*, Prace Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego, t. 2: *Problemy ekonomii, polityki ekonomicznej i finansów publicznych*, red. J. Sokołowski, Wrocław 2009, s. 59–66.

⁸ J. Dębski, *Nakłady inwestycyjne w skali gminy na terenie Polski*, w: *Atrakcyjność inwestycyjna regionu*, red. A. Kopczuk, M. Proniewski, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok 2005, s. 143.

- rozbudowa budownictwa lokalnego ograniczająca odpływ ludności z terenu gminy, która może być czynnikiem wpływającym na aktywizację danego terenu,
- inwestycje gminne w zakresie rozbudowy i modernizacji obiektów służby zdrowia, placówek oświatowych i kulturalnych, mogących poprawić zdrowotność mieszkańców, zwiększając ich poziom wykształcenia oraz łagodząc obyczaje.

Specyfiką inwestycji samorządu jest to, iż inaczej niż w przypadku inwestycji przedsiębiorstw, z reguły nie wiążą się z chęcią osiągnięcia konkretnego zysku w przyszłości, ale stwarzają lepsze warunki życia mieszkańców oraz funkcjonowania przedsiębiorców. Nie zwalnia to jednak samorządów z obowiązku wnikliwej analizy i strategicznego planowania swoich działań. Mogą one zawierać porozumienia i inwestować wspólnie z innymi zainteresowanymi podmiotami⁹.

Pomimo wielu problemów społecznych i gospodarczych oraz wielu potrzeb inwestycyjnych w gminie, 86% mieszkańców uważa, że w ciągu ostatnich lat w gminie Czudec wiele zmieniło się na lepsze, co świadczy o tym, że gmina inwestuje w swój rozwój i przyczynia się do poprawy życia mieszkańców. Badana gmina podejmuje wiele działań inwestycyjnych, jednak procentowy udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jest zbyt niski. Najważniejszymi elementami infrastruktury w gminie Czudec wymagającymi przebudowy i modernizacji są drogi gminne oraz sieć kanalizacyjna i wodociągowa.

Literatura

1. Dębski J., *Nakłady inwestycyjne w skali gminy na terenie Polski*, w: *Atrakcyjność inwestycyjna regionu*, red. A. Kopczyk, M. Proniewski, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok 2005.
2. Dziemianowicz W., Mackiewicz M., Malinowska E., Misiąg W., Tomalak M., *Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny*, PAB – Front s.c., Warszawa 2000.
3. Filip P., *Źródła finansowania komunalnych inwestycji samorządowych*, „Sekretarz i organizacja urzędu” 2007, nr 2 (31).
4. Graczyk M., *Zarządzanie inwestycjami komunalnymi*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz–Zielona Góra 2008.
5. Grzebyk M., *Działalność inwestycyjna miasta Rzeszów w latach 2004–2006*, Prace Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego, t. 2: *Problemy ekonomii, polityki ekonomicznej i finansów publicznych*, red. J. Sokołowski, Wrocław 2009.
6. Kaczor T., Tomalak M., *Potencjał inwestycyjny jednostek samorządu terytorialnego*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, „Polska Regionów” 2000, nr 9.
7. Malinowski P., *Samorząd lokalny jako inicjator rozwoju wielofunkcyjnego*, w: *Rola samorządu w zarządzaniu rozwojem lokalnym i regionalnym*, red. M. Adamowicz, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Białej Podlaskiej, Biała Podlaska 2006.

⁹ *Samorząd terytorialny w procesie rozwoju regionalnego i lokalnego*, red. W. Kosiedowski, Dom Organizatora, Toruń 2005, s. 319.

8. *Samorząd terytorialny w procesie rozwoju regionalnego i lokalnego*, red. W. Kosiedowski, Dom Organizatora, Toruń 2005.
9. Telka K., *Infrastruktura komunalna determinantą rozwoju społeczno-gospodarczego gmin*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 437, Szczecin 2006.

INVESTMENTS IN MUNICIPALITY'S SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT

Summary: The paper presents the investments in the commune of Czudec between the years 2003-2008. The local authorities have undertaken a lot of investment activities, but the percentage share of investment expenses in the whole expenses turns out too small. The most important parts of the infrastructure to be modernised are community's roads, a sanitary sewage system and water supply system.